

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ES KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

FELELŐS SZERKESZTŐ: HONISCH L. ISTVÁN.

ARAD, 1902. OKTÓBER HÓ 5.

II. EVFOLYAM 20. SZÁM. ==

== MEGJELENIK MINDEN

MÁSODIK VASÁRNAP. ==

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZÁM.

KIADÓHIVATAL: JÓZSEF FŐHERCZEG-ÚT 22.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor.

Egyes száma 40 fil.

ALFÖLD

SZÉPIRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI KÉPES FOLYÓIRAT.

Felelős szerkesztő: HONISCH L. ISTVÁN.

SZERKESZTŐSÉG: SZABADSÁG-TÉR 16. SZ.

KIADÓHIVATAL: ARAD, JÓZSEF FŐHERCEG-ÚT 22.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP.

Előfizetési ára: Egy évre 10 kor. Egyes száma 40 fill.

OKTÓBER 6.

Arad, október 4.

Október 6. a kegyelet napja. Ezen a uapon a kegyelet érzelve, az igaz érzésű magyar embernél mélységes érzelmforrás a lélek legnemesebb részéből kell, hogy fakadjon . . . És kell is, hogy áthassa minden magyar ember hazája iránt hívségesen érző szívét az az érzés, mely a mult nagyjainak szívét betöltötte akkor, mikor vérüket és életüket áldozták a lángolóan szerető magyar haza szent igazáért.

A jelen körülményei között nincsen arra szükség, hogy vérünket és életünket áldozzuk fel a haza oltárán, a szent szabadságot kérő magyar Géniusznak . . . De igenis, a szívünk mélyéig hasson bennünket át az a tudat, hogy sok minden van még teendő a magyar földön, hogy elérhessük azt, amit a legközelebbi mult nagyjai célul tűztek ki nemzetünk és hazánk boldogulására.

Az a vér, mely 1849. október 6-án Aradvár sáncaiban elfolyt, örök időkre hitelesen megszentezett bizonyítványa annak, hogy a magyar, a haza szent ügyéért mindenkor kész vértanu-halált halni.

E szent, örökkön élő bizonyíték lobogtassa a szívünkbe oltott hazaszeretet szent tüzét, hogy adandó alkalomkor mi is mindenkorra készen legyünk arra az áldozatra, amelyben hazánk vértanu fiai a multakban intő példával jártak elől.

Hiszen aki nem együgyű és csak egy párnyi igaz érzés van szívében a haza iránt, az is beláthatja, hogy nem messze már az az idő, a mikor végtelenül nagy szükség lesz az igaz honszerelen: megnyilatkozására . . .

Tehát engedjük szívünkig hatni a kegyelet szent érzését október hatodikán . . .

Az egekig hasson hálaadásunk hozsannája, hogy a magyarok istene ilyen fiakat adott e hazának és hogy kimeríthetlen, kiapadhatlan forrása legyen szívünkben a hazaszeretet érzelve; hogy hazánkat fenyegető viharok idején; a magyar földnek egy fia se hátráljon meg hazája ellensége előtt: hanem bátran a jellemző magyar férfiasság bátorságával, a szívben a hon szerelem szent tüzével semmi gőg nélkül, nem ismerve, fennen hirdesse és kiáltssa lággyá minden magyar — hogy e nemzet ezer év óta élt itt e földön, a történelem, a jog, az igazság mindenkor vele van, ha szent ügyeiért sikra szállt . . .

Igen, elköresosulásra hajlandó magyar, ne légy annyira kozmopolita: lásd be végre, hogy a magyar érzelmnek nem csak a fehér asztal mellett borközi állapotban, hetvenkedve a cigányzene mellett kell csak megnyilatkoznia. Nem, hanem igaz magyar polgáriassal kell megmutatni, hogy hazánkat mindenek felett szeretjük: és annak szent jogaiért, köpönyeg, jellem, a becsület forgatása nélkül képesek vagyunk a végsőkig menni.

Elszomorító valóság az, hogy a polgári becsülettel karöltve járó hazafias cselekedettel homlokegyenest ellenkező élő példákat látunk országoszerthe nap-nap után megnyilatkozni. A mai magyar emberek nagy részénél a hazafias polgári becsület fogalma olyan, mint a kéjleány becsülete . . . ki nap-nap után vétkezik és nap-nap után sárba dobja a természet adta női méltóságot, a női becsületet: mindazonáltal

sohse ismeri el, hogy ő vétkes — és égre-földre esküszik, hogy az ő becsülete olyan tiszta fehér, mint a hó . . .

Vagy nem így tesznek azok, akik megalakusznak önmagukkal és vagyonságuk, jó módjuk mellett a még kínálkozó kilátásba helyezett koncert odadobják magyar érzelmüket, odadobják magyar polgári becsületüket: hogy annál könnyebben tolhassák magukat fölfelé, pénztárcájuknak jobban való megtömhetésére, vagy a rangkórság eszeveszett kapzsi vágyának a kielégítésére.

Nem és ezerszer is nem így tettek őseink, még a közel multban sem. Kell-e igazán példa annak igazolására: mint *október 6* . . . Hogyha egyéb nem is történt volna ezeréves fennállásunk óta a magyar történelemben . . . Elég példa ez a szomorú nap arra, hogy a magyar soha se volt olyan gyalázatosan megalkuvásra kész önmagával, mint ma . . .

Hiszen a korcs magyar még az ő nagyjainak emlékét — akiknek köszönheti, hogy most itt e földön él se tudja szívből megünnepelni. Legjobban láttuk ezt a Kossuth ünnep alatt. A nagy apostol sirjánál az ország felelős kormánya nem vett részt . . . A képviselőháznak egy tagja se mondott hivatalos beszédet a nagy apostol sirjánál . . . Kell-e mindezeknél elszomorítóbb bizonyíték arra . . . hogy ma nincsen *igaz magyar* ember . . . A miniszterelnöktől kezdve a főispánig — a képviselőház elnökétől kezdve Makkay Zsigáig (tisztelet a nagyon kevés kivételnek). Az alispántól kezdve az utolsó falusi jegyzőig . . . A polgármestertől kezdve a legmiveletlenebb városi képviselőig . . . Mindeniket csakis a csuf érdek fűzi politikai érzésének műveleteihez . . .

Rettenetes szellem az, mely Magyarország felett lebeg, bénítólag hat az minden magyar lelkére: háttérbe szorítja azt az érzést, amelynek legeslegeső sorban megnyilatkozniia kellene . . . Az önzetlen hazaszeretetlenek . . .

Békóba van verve az az érzés, ami 1848. és 49-ben a mindenek felett uralkodó érzés volt . . .

Elvéhédht, büzös szellem az, mely Magyarország felett lebeg . . . meggátolja magyarságunk, gazdaságunk fejlődését . . . és a jobb ér-

zésű magyar embernél meggátolja hazaszeretetének megnyilatkozását . . .

Lásd be hát *magyar* 1849. október 6. eseményeiből: hogy a magyar nem volt mindég olyan, amilyen most . . . És lásd be *magyar* azt is, hogyha a Kárpátoktól az Adriáig minden magyar *egyét* akar . . . Akkor eltűnik hazánk egéről az az utálatos vénhedt büzös szellem . . . Uj e-sillag fog ragyogni nemzeti fejlődésünk egén. . . Nagyjaink emlékének megünnepelésén nem kell a felsőbbektől rettegnünk, hogy megrónak bennünket, sőt elveszik a kenyereinket hazaszeretetünk megnyilatkozásáért. Ezernyoleszáznegyvennyolc, de legkivált *október 6.* eseményeinek a jegyében közös akarattal üzzük el nemzeti fejlődésünk egéről a vénhedt becsutelen szellemet . . . És meglássátok akkor meghódol a külföld a nagyvilág és Magyarország olyan lesz, amilyen még nem volt!

HONISCH L. ISTVÁN.

A „Haza“ szent szerelme ép azért kutforrása az önfeláldozásnak, mert nem számít elismerésre, midőn kötelességet teljesít.

*

Az 1867-iki dualizmus hazugság, mert álcázott államegység, az 1848-iki alapon valóság lehetett volna s csakis olyan alap lehet valóságos.

*

Mit hoz a jövő? nem tudom: de hozzon jót, hozzon gonoszt, kettőt tudok, az egyik az: hogy a magyar nemzet soha sem fogja az 1867-ki *praktikát* megáldásnak tekinteni. Soha! A másik az: hogy soha sem fog hazája függetlenségének aspirációjáról lemonoani. Soha.

Kossuth Lajos.

*

Hiu ábrándnak nyilatkoztatom az osztrák ama feltevését, hogy a magyar nemzet a negyedfélszázados probléma megoldásának tekinti, vagy fogja tekinteni, azt a derék beadást, mely az Árpád által szerzett, Szent István által a keresztény Európa államrendezése független államul beigtatott magyar hazából „*Osterreich Ungarn*“-t csinált.

AZ „ALFÖLD“ SZÉPSÉGRÓVATA.

ZOLA EMIL.

Oncu Miklósné.

OLVASÓINKHOZI

Az a bizalom, a mellyel az „ALFÖLD“ másodéves fennállása óta ki van tüntetve olvasói által, feleslegessé teszi azt, hogy hangzatos, merészen sokat ígérő szavakkal álljon elő az új negyedév küszöbén.

Olvasó közönségünk már ismer minket annyira, hogy ez új negyedév beálltával fölösleges hirdetnünk, hogy a kitűzött célt, azt az irányt, a melyen eddig haladtunk, ezután is híven fogjuk követni: hogy olvasóinknak eddigi páratlan bizalmát és pártolását a jövőben is kiérdemeljük.

Az új negyedév beálltával kérjük t. helyi és vidéki előfizetőinket, hogy az előfizetést hova-tovább megújítani sziveskedjenek, hogy a lap elküldésénél fennakadás ne legyen.

Előfizetni lehet az „Alföld“ kiadóhivatalában Arad, József főherceg-ut 22. és a szerkesztőség címére, Szabadság-tér 16. sz.

Az „Alföld“ előfizetési ára:

1/4 évre	2 kor.	50 fill.
1/2 „	5 „	— „
egész évre	10 „	— „

Feljajdult az árgus szemű megvéhnédt irodalmi esztétika, amikor a nagy íróreformátor *Mana* regényével fölkaavarta a világtársadalom hangulatát. Őszénézték a copfos akadémikusok és megrugdosták a Parnassusnak új mezszye taposóját: a mely mezszyéből azóta országokat összekötő társadalmi országút lett, a melyen minden olvasottabb ember szellemileg végig haladt.

Ki ne olvasta volna Zola műveit. És ki ne tudná azt, hogy valóságos forradalmat idézett elő a nagy író minden egyes kötetével a beletristák között.

A világ olvasó publikuma csak úgy falta Zola könyveit.

A jobb érzésű embert fizikai undor fogta el, de — nem tudta azt mondani, hogy az nem igaz, a mit az író elébe tárt.

Milyen óriási szellemi ut a Rougunék szerencsésjé-től — a Termékenyséig: mintha nem is egy író írta volna a két könyvet.

Rougunék szerencsésjükben, még nem találta meg Zola azt az utat, a melyen haladni kívánt, reformatori nagy szelleme által sejtett. A csapás már itt-ott kinálkozott, a melyen szellemének összes erejével a világ bámulatára mezszyét hasítson. És Zola igazságot kereső lelke szembe szállt az előítélettel elevenére tapintott a francia társadalomnak: a mely eleinte tiltakozott, undorodott, bejöttált. Irtózott saját prostituált vérének igaz hasonlatától. Irtózott a morál késétől: mely Zola műveinek olvasásától a saját husába hatolt.

A nagy író mégis elérte célját: minden egyes kötete százezer számban jelent meg, a világnak minden műveltebb nyelvén. Franciaország meghódolt Zola előtt, a művelt világ pedig istenítette a nagy matteriálistát, akinek atheistaságán át az utóbbi időben átlátszott a termékenyítő istenség iránti hódolata. Beismerte a nagy reformátor, hogy az Istenben a mindeneiket megtermékenyítő, végzetlenül uralkodó erőben hinni kell, sőt szolgálni is kell neki azért, hogy az *U*-képre alkotott anyagnak, a földön a legnemesebbek, az embernek a szaporítása elé nem kell gátat vetni. Itt már apostol volt a nagy író, apostol és hű francia egyaránt. Olyan hazafi és olyan apostol aki a jövőbe lát és a szíven hordja nemzete sorsát: ha bár az meg is követi őt! Amikor szemébe vágta nemzete társadalmának az aljasságát, amikor kimutatta, hogy az ilyen társadalmi élettel elpusztul a nemzet ha még olyan életképes is, ha még olyan művelt és előkelő nemzet is mint a Francia . . . Ugyan akkor a Termékenyséig című művében megmutatta nemzetének azt az utat a melyen a prostituált társadalmi erkölcs vezekelhet és megtisztulhat . . .

Mindezek dacára a Francia Nemzet mégis háladatlan volt, nemzeti reformátora és apostoia iránt . . . A mikor az szembe szállt a millitarizmus és klerikálizmus reakciójával, megdönteni akarván a poklok igazságtalanságát, hogy a szinigazság törjön magának utat az égig, az emberi egyenlőség szent nevében . . . Ugyanakkor maga Franciaország fordult el Zólától, semmivé lett, romba dőlt a francia népszerűség; ámulatára a nagyvilágnak; melynek elismerését bírta Zola mindhalálig.

Elsírathatja most már nemzete a nagy apostolt, a hü hazafit, az igaz franciát: kinek neve a világirodalom történetben halhatatlanná lett mindörökre.

GILBERT.

ARAD.*

Gyászba öltözik az őszi égbolt,
Sirdogálnak rajt a fellegek . . .
Gyászruhakkal, a mi rajtunk rég volt,
Bus szemükkel összeillenek.
Néha meg mosolygó fény az égen,
Mint a nagy tizenhárom szemében,
Kik halálukat mosolygóra válták,
Mig remegve bujtak el a gyárak.

Hullong már a sápadó lezélke,
Rálehelt a titkos herceadás:
Bucsucsókos, méla öszifénybe,
Bus enyészte édes látomás,
Vagy tekintget a halál szemébe,
Csuf bitó halál acatta szépre,
Csuf bitó halál: ez örök élet
Mely a föld fiára égi fényt vet.

Köd homály borong hegyen, völgyekben
Fátyolában itt az ősz megint:
Ami jövőnknek fátyola most lélekben,
S ránk mosolygóra, biztatón tekint.
Fénylik már Aradnak glóriája,
Mint a föld felett a nap sugára,
S mely bilincseket nem törhetett:
Honszerelmünk bus szicünk felett!

SZEPESSY LÁSZLÓ.

Az „ALFÖLD“ első kötetéhez művészies kivitelű bekötési táblák 2 koronáért a kiadóhivatalban megrendelhetők. Arad, József főherceg-ut 22.

* Mutató a szerzőnek most megjelent verses könyvéből: a melynek ismertetésére még vissza fogunk térni.

KRÓNIKA I.

ZSINDELYKE ÉSZREVÉTELEI.

ELLESETT PÁRBESZÉDEKBŐL,

Amióta a roshdorfi zárda falai közé kerültem, szívemet véghetetlen megnyugvás tölti el. Nem azért, mintha Roshdorf az istenke kalapján bokréta lenne és mi leányok a bokrétában viruló virágszálak lennénk: hanem mert ez a szorosabb fogalomba vett egymás barátságára utalt a külvilágtól elzárt, a most már nem igen egyhangu társas életbe teljesen bele szoktam.

Én otthon már bele éltem magamat a nagy-leányos szokásokba, udvaroltatni is szerettem magamnak, az utcán is nem egy kísérom akadt gavalérjaim közül: most pedig a gavallérok helyett mindig kettős hármás leány társaságban szabad csak sétálni menni még a zárda kertjében is. Dacára annak, hogy semmi alkalom sincs arra, hogy velünk valami különös dolog is történhetnék, (mert még katonatisztek sincsenek ezen a vidéken) és mégis a *tantik* (a zárda nénikéi) oly messzelátó árgus szemekkel ügyelnek reánk, hogy borzasztó. Véletlenül ha valamelyikünk jobban, hangosabban elcagagja magát, már azt is megkérdezik a nénikék, hogy miért volt az? . . .

Mindazonáltal néha-néha kifogunk mi az árgus szemeken és alkalom adtán csintalankodunk is eleget.

Mi jobban szeretnénk még nagyobb csoportokban sétálgatni, hogy annál jobban kibeszélgethessük magunkat, mert séta idején mindegyikünknek annyi a mondani valója a másikhoz, hogy sok.

Nekünk magyar leányoknak (vagyunk vagy tizenketten) az a szerencsénk, hogy a nyelvünket nem ösmerik; ámbár nem igen szabad magyarul beszélni, de mi magyar leányok ha sétálunk, mindig módját ejtjük annak, hogy a négy hármás csoport mindig más leányokból álljon és rövid félóra alatt mindegyikünk tudja a másik eseményeit. Hogy őszinte legyek, hát megvallom, hogy a legtöbb újat én tudom magyar barátnőimnek mondani. Ugyanis megvesztegettem egy tudatlanabb svestert; ő csak az anyuskám és a tantiam leveleit adja át az igazgatónőnek, a barátnőim leveleit egyenesen hozzám csempészi: a melyekből aztán én újságotatok legtöbbet, azért is szeretnek annyira a magyar kollégáim.

Mivel újságot ide nem kaphatunk, hát egy igen kedves barátnőm (ki az „Alföldnek“ szánt irásimat is hüen továbbítja) az az eszméje támadt, hogy az engem — jobban mondva, őt és engem érdeklő cikkeket hasábokként kivágva mellékli anélkül is igen tartalmas leveléhez.

Ő jól tudja t. i. a barátnőm, hogy engem minden legkisebb mozzanat érdekel, ami Aradon történik.

Éppen ma délután meséltem a kollegáimnak, hogy a sok minden ujság között megemlíti a barátnőm, hogy a régi ideálunk, tudniillik az akkori polgári leányiskola összes növendékeinek az ideálja *Brogjány Kázmér* a szép orresiptetős hamis kékszemű fiatal abbé: akarom mondani minorita lelkész megint Aradon van. Csodálatos: mondja a barátnőm, hogy neki már nem annyira tetszik, a mindenkinek szép *Kázmér* tisztelendő ur, valószínűleg azért: (írja tovább a barátnőm) mert a szép pap, csunyán hizásnak indult. A lépése nem oly könnyed, a mozdulata nem oly graciosus mint régen. Az igaz, hogy most is mosolyog, hol jobbra, hol balra, de a mosoly úgy látszik nem hat már a polgári leányiskola növendékeinek a szívükig.

Én azt hiszem, hogy a barátnőm azért simfeli annyira Brogjány Kázmért, mert talán nagyon is tetszik neki a hizásnak induló fiatal tisztelendő ur . . . Ebbeli sejtésemet meg is írom neki legközelebb . . . különbeu talán az „Alföld“ soráiból is ki fogja olvasni abbéli észrevételeimet.

Azt is írta a barátnőm, hogy a szép Oncuné teljesen függetlenségi eszméktől van áthatva, a mióta a *Függetlenség* című ujságot olvasta szeretettel. Engemet különös szimpátia köt Oncunéhoz, már csak azért is, mert olyan nagyon a szívéen hordja az én sorsomat. Legutoljára azt mondta, hogy legjobban szeretne egy jóra való férj oldala mellett látni, de ha már minden áron zárdába akarok menni, hát menjek. De jól vigyázzak magamra, hogy nagyon meg ne szokjam ott: mert elvégre is egy leány életében a legfontosabb és legelfogadhatóbb momentum a férjhez menés pillanata . . . És éppen azért: (mondta tovább a szép és hozzám igen jó Oncuné) hát siessek mentől hamarabb vissza és várjam be a jobbik véletlen pillanatát, a melyben a himen rózsalánca hozzáéssatol az égiektől, egy nekem kiszemelt élettársához.

A mi a férjhez menést illeti, nem valami nagyon töröm a fejemet ezzel a gondolattal, mondtam is a kollegáimnak. Ők ellenben, ellenkezőleg ha tőlük függne, azonnal itt hagynák Roshdorfot egy biztos kilátásba helyezett jó (a hogy ők mondják) partiért.

Attól félek, hogy egyszer rajta vesztek ezeken az írásokon, mert innen egy betűnek sem szabad kimenni anélkül, hogy át ne olvasnák, mielőtt a postára kerülne. De én lehetőleg kifogok azon a nagy felügyeleten. A legrosszabbul járna különben a szegény jó sváb veszter. Mert hogyha észre veszik, hogy ő össze játszik velem, menthetetlenül kiesapnák innen velem együtt, ezt különben több társam is szívesen megengedné tenni magával.

A hozzám jutott ujsághasábokból olvasom, hogy

Aradon már pezseg az élet, ami természetes is mert október elsejével már mindenki hazatér. Írja a barátnőm, hogy az örökifju Jakabffy Zoltánné mint mindég most is feltűnik, válogatott toilettjeivel. Az izléses öltözködésben *Jakabffyné* után *Fényes Kál mánné* jön . . .

Nó ezt nem egészen koncedálom, mert Aradon egy sereg asszony van, a kik szépen és izlésesen tudnak öltözködni: elsősorban az én tantin és az anyuskámról ki merné azt állítani, hogy ők nem fessek. Na hát még *Onkuné, Báró Metzgerné, Sőr mérnökné*, Hermanné, Portia grófnő és mondhatom, hogy igen sok jó izlésű asszony van Aradon, akiknek nem jut a nevük hirtelen az eszembe: és akik minden bizonynyal nem néznek úgy ki az utcán, mint a Papagály az ő sok színű tollával.

Látom az ujság hasábokról, hogy az általam olyan nagyon kedvelt Zilahi is újra Aradon van. És felette örvendek, hogy olyan bérlet rekordot tudott elérni amit még egy direktor elődje sem ért eddig el Aradon. Hatvanezer korona bizony nem megvetendő összeg t. i. annyit tesz ki az idei bérlet. A hatvanezer koronáról jut eszembe az én hozományom (a mi fájdalom nincsen) hogy már (t. i.) ha nekem volna hatvanezer koronám, bizony, bizony bármennyire is szeretek mostmár itt lenni: de bizony azonnal háttal fordítanék ennek a zárdának és haza érve jobban szemügyre venném eddigi összes udvarlóimat még a száraz pocsolya kerülőt is . . . Egyelőre még nem tudom, hogy melyiket választanám szabadságom és önnállóságom megteremtőjének.

Hogy a leány szabad és önnálló lesz ha férjhez megy: azt arról tudom, hogy az asszonyok rendszeren többet engedhetnek meg maguknak mint mi leányok. Ők még a férjeiket is ott hagyhatják ha nekik úgy tetszik. Nekünk leányoknak pedig még az utcaira se szabad kimenni hozzátartozóinknak előzetes bejelentése nélkül.

. . . Itt megszakítottam az írást mert a zárdában óriási riadalom támadt . . . t. i. a zárdába is eljutott az a hír, hogy Zola Emil meghalt. A tantik esodálkoztak azon, hogy úgy a kollegáim mint én annyira ismerjük Zolát, mert nem tételezik fel, hogy majdnem mindegyikünk olvasott már Zolától valamit.

Talán az összes kollegám között én olvastam Zolától legtöbbet, persze titokban, és inkább az ifjabb kori műveit. Az utóbbiakhoz nem tudtam hozzá jutni.

A tantim egyszer elesapott egy szobalányt, azért mert valami *Nana* című *Zola* könyvet talált a kezében, amit én a tanti előtt elolvasni kértem tőle. A tanti kétségbe esve kapta el a könyvet szőmjas tekintetem elől. A szobalány pedig az ő *Nana* könyvével együtt ellett expediálva. Azóta se mertem Zoláról beszélni . . . De annál többet hallottam az ő különösen igazságos materiális írásáról . . . Mi ma

gyarleányok itt a zárdában most egyébről se beszélünk mint szegény Zoláról. Hogyha hamarabb nem is juthatok hozzá, de ha egyszer asszony leszek, hát Zolának minden művét elfogom olvasni.

Ugy látom, hogy ezek a nagyképüsködő zárdai tantik is olvastak Zolának minden művét, mert nagyon elvannak keseredve a nagy író haláláért: melynek hatása alatt most én se tudok többet írni . . . Tehát a jobb hangulat viszontlátásáig most leteszi a tollat —

Zsindelyke.

MŰHELYEM TITKAIBÓL.

Írta: ZOLA EMIL.

. . . Szívesen elmondom a nyilvánosság előtt is, hogy miképpen dolgozom, mert nemcsak rólam van szó, hanem általában a regényíróról, ekinek az a feladata és törekvése, hogy mindent meglásson s mindent elmondjon. A nagy világ nyitva áll előtte; nincs olyan téma, melyhez ne közeledhetnék, foglalkoznia kell a történelemmel, filozófiával egyaránt, minden mesterséget meg kell próbálnia s minden mesterséget gyakorolnia is kell. Ez annyit jelent, hogy a modern regényírónak, általános ismeretekkel kell bírnia. Igaz, hogy mikor ahhoz a nagy munkához fog, hogy sorozatos művekben mutassa be az egész emberiséget, súlyos kötelességei támadnak, de másrészt olyan előjogokkal is élhet, melyet a józan ész meg fog engedni neki s amelyek munkáját megkönnyítik. Ezeket a jogokat akarom ma követelni a magam számára.

Rendszeremet első regényem óta egyszer sem változtattam meg. Három forrásból merítek: könyvekből, melyek megelevenítik a multat, tanuk valóságából, s végre személyes megfigyelésből. Ha új regénybe kezdek, tárgyamnak egész irodalmát főlhalmozom, mindenkivel iparkodom beszélni, aki tárgyamról mondhat valamit: utazom, megnézem a vidéket, az embereket, a szokásokat és erkölcsöket megfigyelem. Ha van még egy negyedik forrás is, melyből meríteni lehet, adják tudtomra, hogy főlhasználhassam.

Ennél a rendszernél jobbat nem tudok elképzelni. Ki kívánja tőlem, hogy mindent tudjak? Nem az én feladatam az, hogy mindent tudak, alább majd megmagyarázom, hogy mi az én kötelességem. Ha tehát új regénybe fogok, csak egyetlen egy törekvésem van: az, hogy tárgyamat megismerjem, hogy a szükséges szakismereteket megszerezem. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy én nem lehetek tudós, nem lehetek felfedező, nem kutathatom azt, hogy az általános igazságok, igazságok-e csakugyan, csak azt kell tudnom, hogy milyen az a talaj, melyre az új hipotéziseket főlépítették.

Mi mindenre kellett gondolnom, mióta a Rougon-Macquart első epizódját megírtam? S most azt kívánják tőlem, hogy mindezt önmagamból teremtem ki. Rougon szereneséjének történeti részét Tenot könyvéből vettem, ahol részletesen le vannak írva azok a ezomori események, amelyek a Vardepartementben 1851-ben lefolytak. Emlékszem, hogy Jules Ferry volt az, aki jegyzeteket adott a Curéhez. Maxime du Camp jó szolgálatot tett a Ventre de Parisnál, ámbar az ő adatai hiányosak voltak s magam jártam a dolgok után. A La Faute de l'abbé Mouret megírásánál hónapokat töltöttem a spanyol misztikusok, ceremoniálék tanulmányozásával s nagyon fáradságos munkát végeztem, míg a szükséges könyveket megtudtam szerezni.

Nem említem bővebben Son Excellence Eugène Rougon, melynek politikai része sok napon át lekötött a Bourbon-palota könyvtárában s egyenesen az Assomoirra térek, melyhez Denis Poulot Le Sublime című könyve adott adatokat. A szerző mechanikusok közt élt s érdekes adatokat írt meg könyvében. Még csak azt jegyzem meg, hogy Coupeau halálát szóról-szóra úgy írtam le, ahogy azt a St. Anne-korház orvosának jelentéséből olvastam.

Hagyjuk Nanat és a Pol-Bouillet s térjünk át a Joie de vivre-re melynek egy része a bronzműgyártással foglalkozik s melyhez Perrier Edmond barátom szolgáltatta az adatokat. Ugyancsak könyvekből tanulmányoztam az öreg Chanteau betegségét s Lujza dramatikus anyaságának részleteit. És a Germinal! Új világ, új tudomány, melyet speciális művekből kellett megismernem s melyhez állandó öszszeköttetésben kellett lépnem egy egész raj mérművel. A La Terre, La Réve, La Béte humaine menynyi munkát adott! A legtöbb tanulmányal azonban a L'Argent járt. Bör cemberek adták hozzá az adatokat s úgy összezavartak, hogy még ma sem tudom hogy megértettem-e őket. S végre a Débaüle! Száz könyvet olvastam hozzá, minden hadtestparancsnok jelentését s munkaközben találtam ki, hogy legjobb lesz, ha forgatható könyvvállványra helyezem forrásműveimet, hogy mindig kéznél legyenek. Valósággal föllélegzettem, mikor a Pascal harmadik részét befejezhettem, melyhez Maurice de Fleury barátom adta azt az idealizmust, melyet az orvosi főfogásba belefektetni iparkodtam.

Segítség! Igenis kerestem, akartam és találtam segítséget! Van egy építész barátom, Jourdain Ferenc. Ha építészeti kérdéstről van a szó, ő ad tanácsot. Zenei jegyzeteket Céard Henri ad, Thyébaut jogi tanácsal lát el, ha végrendelettről, vagy szerződésről írok! Igazán nem érintettem soha kérdést a nélkül, hogy az egész fakultást ki ne kérdeztem volna.

És evvel csak a jogomat gyakoroltam. Ismétlem, nem vagyok tudós, történész, csak regényíró.

Tőlem nem lehet egyebet kívánni, mint, hogy szilárd talajra építsem történeteimet és ezért ismerem be, hogy források után dolgozom. Ha a forrásokkal végeztem, akkor kezdek én dolgozni: az én dolgom pedig az, hogy az élet képét adataimból építsem föl. Most már csak az a kérdés, hogy mindent össze tudtam-e gyűjteni, amit a kor hangulata nyújthatott, hogy erős kézzel kötöttem-e meg a kévét, hogy értettem-e hozzá, hogy miképpen kell a dolgokat és azok lényegét olyképpen egyesíteni, hogy azokon a hajnal lássék s a jövő legyen kihirdetve. Ha lelket tudtam lehelni alakjaimba, ha világot tudtam alkotni, ha vér- és hus-embereket szültem, úgy bevégeztem munkámat s teljesen mellékes, hogy honnan vettem az anyagot, melyből kigyurtam őket.

Mikor Flaubert hosszú és fáradtságos munka után összehordta művei anyagát, kimondhatatlan ki- esnylést érzett. Én is ezt érzem. A dokumentumok csak téglák, melyekkel szabadon kell bánnia a művésznek, mikor szobrot épít. Sokszor szándékosan tévedek, ha a konstrukció kívánja. Csak egy célt ismerek: az életet s az igazságot csak azért becsülöm, mert az életet teremti. Igaz, hogy ez nagyon általános fölfogása a regénynek és nagyon jól meg tudom érteni, hogy az intimebb regények, a házasságtörések, a romantikus kalandok leírásához nem kell ennyi előtanulmány. A nagyratörést drágán kell megfizetni! Ha szokás volna, hogy a regényekhez forrás jegyzeteket készítenek, szívesen adnék én is ilyen jegyzeteket. S ha olykor előfordul, hogy könyveimben másnak a mondatai találhatók meg, úgy ez csak azt bizonyítja, hogy nem szeretem a képmutató dra- pirozásokat.

Ragyogott is szemed párja, —
De hideg volt sugara,
Mint a téli hideg napnak
Még hidegebb hajnala.
Ha rád néztem, s te rám néztél:
— Borzongtam a hidegtől
Megdermesztő fájó érzés
Villámlott szép szemedből.

— És így tartott ez sokáig . . .
Tél, s majd újra tavasz lett
Egyszerre csek hírül hozták:
— Ideálom asszony lett . . .
A ragyogó márvány szépség
Férjhez ment mint sok leány
— Nem márvány ő . . . Csupa élet
— Mint az asszony valahány! . . .

Ujra elmúlt egy hosszú év
Tavasz után nyár utó . . .
S im itt az ősz . . . mikor hervad
Minden ami viruló . . .
Most láttalak újra téged
Márvány arcu hidegséged
Nem érzem, nem látom —
Vagy talán én tévedek? . . .

Nem kelt visszhang a szivemben,
Szüzi tiszta szerelmem
Elhamvadt, még parázsa is,
Hamu lett a szivemben.
Tekinteted élessége
A szivemig nem hatott . . .
Nem éreztem! . . . És csodálom,
— Hogy valaha ez másként volt!

LIPTÓFALVI ISTVÁN.

EGYKOR ÉS MOST.

Akkor is ősz, ködös ősz volt,
Gyötrő álmok éjjelén, —
Álmodtam, hogy megláttalak . . .
Oh én balga, én szegény!
Azt álmodtam, hogy szeretlek
S téged sem hagy hidegen
Az az érzés, ami nálam
Olyan igaz s végtelen.

Mult az idő és csakugyan
Megláttalak tégedet
Gyönyörűség volt ám nézni
Azt az arcot s termetet.
A korszón és a színházban
Lóversenyen, bálakban:
— Gyönyörködtek, csodálattal
A ragyogó szempárban.

KRÓNIKA II.

A BOSZTON ÉS A CSÁRDÁS.

— Aktuális elmélkedés. —

Arad, október 4.

A német táncmesterek a minap kongresszust tartottak s azon elhatározták, hogy akciót indítanak az *amerikai táncok ellen*, a keringőt fogják ezután mindenek felett terjeszteni. Most a téli nagy bálak előtt érdekes lesz elmélkedni a tánc mai divatjáról, amely minden vonalon *elfajulást* mutat.

El lehet siratni a régi jó idöket. Keseregni lehet az igazi tánc elmulásán. E soroknak szerény írója — be kell, hogy vallja — nem tud táncolni. Sőt, soha életében nem táncolt személyesen egy lépést sem. Mégis, minden mulatságok és művészetek között, majdnem első helyre taksálja a táncot és

a mily kedvteléssel üli végig, néma szemlélődés közepette, a bálakat olyan külön gyönyörűségeket érez, ha oázisként a hosszú operák és operettek sivatagjában balletbe fog a színház táncára. Vagyis: objektív szemlélője és figyelője a táncnak, a kit még sohasem ragadott el egy végtelenbe nyúló szupé-esárdás mámoros hangulata. Hál' istennek, még sohasem. Csakis e vallomás után merem megkockáztatni azt a bálozók előtt bizonyára ellenszenves kijelentést, hogy a kongresszusra gyűlt táncmestereknek igazuk van.

Ők szegények még csak az elfajult keringőt, a „boston“-t szeretnék számüzní a jó társaságból és a báltermekből, vajjon milyen erélyes határozatot hoznának, ha végignéznének egy vidéki táncmulatságot!

Bocsássanak meg szeretetremélló olvasónőim, akik bizonyára csaknem valamennyien igazgatták már szertebomlott hajkoronáikat egy „so' se halunk meg“ esárdás után és bocsássanak meg mindazok a bálrendezők, akik már számtalanszor menekültek a négyes ötödik figurájának utvesztőjéből a mindent kibékítő esárdás ütemeibe: ki kell mondanom, a magyar táncmesterek is követhetnék német kollégáik példáját és hozzáfoghatnának a mi táncaink rekonstruálásához. Még pedig, ha van érzékük és izlésük, a revíziót a **csárdáson** kellene elkezdeniök. Sietve kijelentem, hogy sem a padanet, sem a menuettet nem becsülöm többre, mint a körmagyart. Ez a mi régi, szép magyar táncunk ritmusban, plasztikában, fordulatosan szépen kiállja a versenyt amazokkal. Csak a „frissét“ a „haj, haj“-okkal és „hejretyutyukkal“ fűszerezett ropogósát a magyar táncnak számüznék a báltermekből.

A esárdást, a hogy ma táncolják, faluhelyen épp úgy, mint a báltermekben, nézni esztétikailag rut látvány, végigtáncolni pedig — azt hiszem, kínos robot-munka. Higyjék el kérem: nem az az örökös egy helyben való tipegés-topogás, felugrás legugolás, időnként vad körbeforgással tarkítva. A táncnak esztétikája tiltakozik a mi mai esárdásunk ellen. Nem találok meg benne a harmoniát, a vonalak plasztikáját, a könnyedséget és mindenképen hiába keresem a esárdást még oly szépen vagy tüzzel táucolókbán is a finomságot. Szalontáncot pedig ezek nélkül ott, a hol a tánc a társadalmi érintkezés egyik kapasa, nem igen lehet elképzelni. A legszenvedélyesebb kánkánban több az ötlet és finomság, mint a legnegédesebben lejtett esárdásban. Szóval: ha én felszólalnék a magyar táncmesterek esetleges kongresszusán, nem az idegen táncoktól félténem a bálterem finom, udvarias hangulatát és a jó erkölcsöt, hanem a esárdástól, melyet kiirtanék csak azért, hogy visszatérjünk, ahhoz a régi tempós andalgóhoz és fordulatos, keces körmagyarhoz, melyet csak a szupé-esárdás divatja szorított ki báltermekből.

Hiába, nem szerettem látni azt az asszonyt vagy leányt, a kinek hódító szépségében háborítatlan esztétikai gyönyörűségem tellik, két óra hosszat olyan közelségben gyűrött plasztronru táncosához, a miért jó társaságban, az illendőség nevében meginténem a feleségemet vagy a hugomat, valóban, nem prudéria ez, a szép tiltakozik az ilyen helyzet ellen. Megint csak a kánkánt hozom fel példánl, a melyet társaságbeli leánynak még csak végignéznie sem szabad, ennek a táncnak legszabadosabb mozdulatai sem annyira esztétika-ellenesok, mint az elegáns bálterem esárdásának lépései, azokkal a bizonyos szabadalmazott ráhajlásokkal és formális ölelésekkel sulyosbbitva.

A magyar táncot a maga hamisítatlan, régi formájában megbámulták és élvezték külföldiek is, a mai esárdást fejesóválva nézi a művelt nyugati és akarva, nem akarva barbár vagy legalább is keleti motivumokat kell felfedeznie benne. Kétségtelen tehát, hogy a mai esárdáson változtatni kell.

Lehet, hogy ez az új irány a **bosztón** divatja majd háttérbe fogja egy kissé szorítani a mai esárdás izütségeit s ha majd a fizikai boszton is lejárja magát, meg lehet kezdeni a esárdás reformálását is.

A LEVÉLC SOMAG.

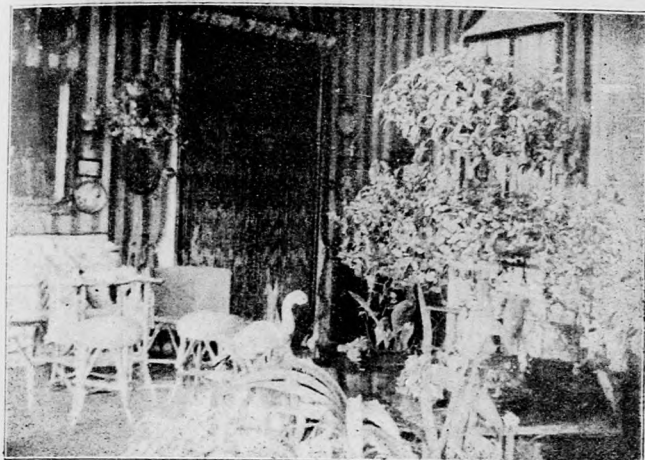
Franciaából.

Amidőn nagybátyám halála után, ki egyetlen rokonom volt Armerayban, e kis régi fészket örököltem, melyet a környéken tulzással kastélynak neveztek, azt kérdeztem magamtól, hogy mit tegyek a félig rommá vált régi épülettel.

Nagybácsim az alatt a tiz év alatt, melyet itt töltött, zárva tartotta a szobákat, melyeket nem lakott és valóságos felfedező ut volt, amidőn első ízben végigmentem ez évek hosszú sora óta teljesen lakatlan helységeket. Egyike közülök egykor nagyatyám dolgozó szobája lehetett.

Volt itt egy nagy empire-stilü almárium, melynek kulesai elvesztek és melynek tartalmára jó öreg nagybátyám sohasem volt kíváncsi. Én nem voltam oly közönyös és nagyon sok olyan irományt találtam a régi butorban, melyeknek már némi történelmi értékük volt. De legjobban megragadta figyelmemet egy kis lepecsételt csomag, melyre fakult tentával e szavak voltak írva: „Halálom után Suzerel asszonnynak saját kezébe átadandó, avagy elégetendő.“

Mndig érdeklöttem a régi dolgok iránt és megvallom, hogy nem sokáig haboztam azon, hogy a pecsétet feltörjem-e. Azt hittem, hogy már nem vádolhatom magamat kegyeletsértéssel, miután oly régmúlt időkről van szó! Különben is, mint a család utolsó tagját, engem illetett meg a jog eldönte-

A kupai kastélyból.

Amateur fólv.

ni, hogy az iratot megőrizzem avagy megsemmisítem-e?

Volt itt mintegy hatvan darab levél, abból az időből, amikor még a borítékokat nem ismerték. A leveleken mutatkozó sok gyűrődés elárulta, hogy azokat nagyon gyakran kibontották és ismét összehajtották. Világosan emlékszem, hogy keltük szerint voltak rendezve és mindjárt az első, mely kezembe került, fölismertem, hogy szerelmes levél. Oh, szegény eltűnt szerelem, melyből nem maradt egyéb, mint ez elsárgult levelek. Szeretreméltó levelek, az ő ódonos gyöngédségükkel, mely kissé szertartásos és kímért volt kifejezéseinek kiváló udvariasságával. Egy kis regény tünt fel előttem: egy vidéki szomszédnő, fiatal szép, ki unatkozik e vidéken magában, egy parasztos modoru férj odalán, ki a finom asszonykát nem képes megérteni. Nagyatyám, ki szép éveiben nem lakott állandóan Armerayban, finom, előkelő modorával hamar meghodította szép szomszédnőjét. Suzerel asszony téletlenségében, melyre magányos élete kárhozatta, szükségét érezte annak, hogy neki gyakran írjon, hogy boldogságát újra és újra átélvezze, hogy visszaemlékezék azon lázás órákra, melyek emléke és melyek ismételt óhajta váltózatosságot hozott egyhangú életébe. Szerelmes természet volt ez a Suzerel asszony érzelmeinek nyíltságával, melyeket finom modorban fejezett ki és szenvedélyességeivel, melyek az illendőség leple alatt is elárulták magukat. Szerette a szerelmet és ezt csepet sem rejtegette. A viszony hosszú ideig tarthatott, melyet olykor csak óvatosságból szakítottak meg, amidőn a férj felébredt gyanuját lecsendesíteni kellett. E levelezésben semmi nyoma sem volt a megbánásnak, de annál több jelensége az ijedségnek. A szegény teremtesnek bizonyára sokat kellett tünie durva férje zsarnokságá-

tól és ezért rettegett tőle. Néhány levél vonatkozó-sokat tartalmazott egy szöktetési tervre, melynek véghezvitelétől már nem voltak távol, melyet azonban különböző körülmények megakadályozták. A nyugalom óráiban a levelek vidámsággal, szellemességgel és bohó tréfákkal voltak fűszerezve.

— Ej, ej! — gondoltam magamban — nagy-apa nagyon boldog lehetett!

Gondatlan ifjúságomban úgy beszéltem róla, mint egy régi korbéli egyéniségről és nem tartottam nagyobb indiszkréciónak azt, hogy bizalmas ügyekbe tolakodtam be, mint hogyha egy híres ember szerelmi regényét olvastam volna. A dolog oly régen történt előttem (akkor mindössze 24 éves voltam), az eset olybá tünt föl nekem, mint egy regény, vagy történelmi könyv pikáns fejezete.

Egy hónapig kellett Armerayban időznöm. Hogy az időt öljem, átportyáztam az egész környéket egy kis egyfogatu kocsin, mely elé egy vén ló volt fogva.

Egy reggel a véletlenség egy kastély elé vezetett, melynek egy része elég rendes külsővel bírt, míg a másik részét gazdasági épületnek használták. Különösen megragadta figyelmemet az egyszázados bükkfásor, mely a kastélyhoz vezetett. Érdeklődtem a birtok tulajdonosai iránt és egy öreg paraszttól megkérdeztem, hogy kik laknak a kastélyban.

— Egy öreg, nagyon öreg házaspár, válaszolt ez, — Suzerel gróf és neje . . . Unokaöcsésük kezeli a gazdaságot.

— Suzerel házaspárnak mondtam én?

— Igen, már nagyon régóta laknak itten . . . Mindenki ösmeri őket . . . Az öreg gróf már felül van a kilencvenen, a grófné sínes messze a nyolcvanötötől . . . Nem is járnak már sehová, képzelheti!

A dolog nagyon megiepett. Tehát a szerelmes asszony, kít csak egy képzeletbeli kedves tüneménynek tartottam, túlélte nagy szerelmét. E nő nem volt egy szép árnykép, hanem élő teremtes, kít ugyan a kor átalakított, de ki igényt tarthatott azokra a levelekre, melynek az én kezembe jutottak. Pillanatig zavarban voltam és kényelmetlenül éreztem magam, tehát hibát követtem el, amidőn e leveleket felbontottam, melyek még mindig az övéi voltak és kíváncsiságommal beleavatkoztam két szív legbensőbb titkába.

Bántott a lelkiismeretem. Igaz, hogy véletlenül bukkantam e levelekre, melyek rendeltetése miután nagyatyám végső akaratát nem teljesítették, az volt, hogy a szekrényben eltemetve maradjanak. De miután felfedeztem e leveleket és tudomásomra jutott, hogy Suzerel asszony még él, tehát kötelességem volt a leveleket neki elvinni, vagy legalább megkísérlelni, hogy azokat hozzá eljuttassam.

Nem minden aggodalom nélkül csomagoltam be a papirokat és nyomtam rá a pecsétre nagyatyám levélbélyegzőjét, melyet a szekrényben találtam.

Magától értetődik, hogy kíváncsiságomat nem akartam bevallani és tudatlannak akartam magam tettetni. De vajjon egyáltalán szükséges-e ez az óvatosság, szemben az öregség eltompult emlékezőtehetségével?

Vakszerencsére elmentem Suzerelék kastélyába. Az unokaöccs, kihez előbb fordulni akartam, anélkül hogy látogatásom különös okát fölemlítsem, nem volt otthon. Némi habozás után felkértem aztán, hogy a grófné fogadna-e? Minden nehézség nélkül bevezettek a szalonba.

Egy kis ráncos arcú, vékony matrona közeltett felém lassu léptekkel, botra támaszkodva. Oly gyenge volt, hogy attól tartottam, hogy a legkisebb akadálynál megbotlik. Szemei, melyek valamikor szépek lehettek, most föl voltak puffadva. Háta meg volt görnyedve, egy virágos főkötő rosszul palástolta teljes kopaszságát. Mintha csak egy vékony szál fűzte volna még az élethez.

A félig nyílt ajtón pillanatra megláthattam Suzerel grófot: két eseléd éppen egy kis tolószékre emelte; oly gyenge volt, hogy mozdulni se bírt, csak éppen lélegzett; arca a rémültség eltompultságát mutatta.

A grófné segítségével leült és egy fülesövet emelt a füléhez.

— Asszonyom, — szoltam hozzá, kételkedve, hogy vajjon képes lesz-e megérteni, — nevem Armand d'Ormera; e név talán nem egész ösmeretlen ön előtt . . . Nemrég örökölttem azt a házat, melyben nagyatyám elhalálozott. Amidőn papírjaimat rendeztem, e csomag levelet találtam nagyatyám azon feliratával, hogy azt önnek kézbesítsük . . .

A matrona szemei egy belső tüttől látszólttak kifényesedni, mintha egy hosszú álomhól riadt volna fel. Hosszan felsóhajtott.

— Oh, Istenem! — mormogta.

Remegő kezeivel egy csiptetőt tett az órára és reám tekintett.

Halkan, leheletszerűleg suttogta:

— Oly nyugtalan voltam!

Roskatagságától nem vártam, hogy ily hamar felfogja jövetelem célját és meglepett a megindulásnak és szeretetnek e nyilvánulása, melyet a régmúlt idők emlékezte benne előidézett . . . Oly különös megnyilatkozás volt ez mint amikor egy nő attól tart, hogy hírbe hozza magát . . .

Nézegette a lepecsételt csomagot, melyet a kezemben tartottam.

— Adja ide, adja ide hamar, — szolt idegesen . . . Istenem, ha a férjem meglátná, végem lenne!

És ez aggodalom oly különösnek tetszett nekem egy nyolevven évet túlhaladt, erőtlen matrónától, ki egy még erőtlenebb férj oldalán végnapjait élte, hogy nem voltam képes egy bus mosolyt visszatartani . . . A szív hirtelen feltámadt benne és villámszerű gyorsasággal, noha mosolyra indító módon, átérezte vele mindazon érzéseket és aggodalmakat, melyek hajdanában, bűnének tudatában, annyi nyugtalanságot okoztak neki.

PAUL GINISTY.

ZSÚR UTÁN.

A páratérhes éjszakában
Két ifju ballagott.
Mesélt az egyik vontatottan,
A másik hallgatott.

„Tudod, a szép kis szöke Gittát,
Ez egyért kedvelem:
Beszéde mindég hü valóság,
Őszinte én velem.”

A páratérhes éjszakában
Két ifju ballagott.
Mosoly futott el annak ajakán
Ki eddig hallgatott.

KARAFIATH JENŐ.

SAISON.

EGYESÜLÉSEK.

Arad, október 4.

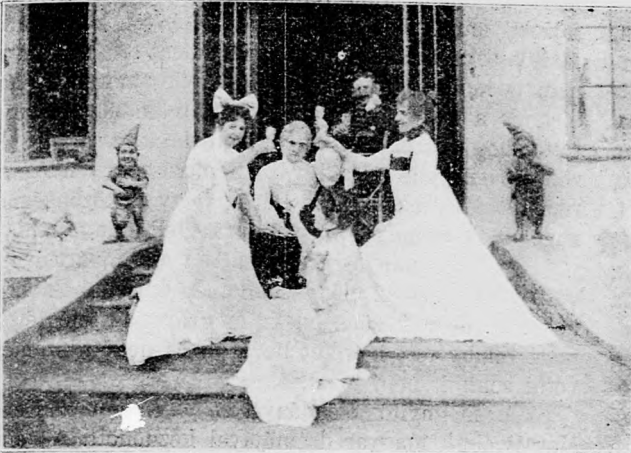
Kedves Honisch!

Amióta nem foglalkozom politikával, egyre azon töröm a fejemet, hogy mit írjak magának. Ami társadalmi életünk oly sovány, oly meddő, hogy erről magának nagyon bajos lesz írni.

Kifogytam a témából s már-már azt hittem, hogy bucsut mondhatok az Alföldnek, mikor egyszerre valami benső kényszer rávitt, hogy tollat fogjak és írjak. Bevallom, hogy mindaddig, míg reneszansz-stíliú íróasztalomhoz nem ültem, nem tudtam még, hogy miről fogok írni. (Azért tartom szükségesnek megírni, hogy milyen íróasztalom van, mert a télen egy zsuron azt mondták, hogy az íróasztalom szecessziós stíliú. Ime a áfólat.)

Mikor tehát leültem, a tollam mozogni kezdett és én csak olvastam. A kezem írt, a belső kényszer diktált. Mindazért, amit most írok a belső kényszer felelős. A jótékony nőegyletek egyesüléséről van szó. Jobban mondva a dzsentrí-klikkek fuziójáról.

Hogyan, hát az aradi jótékony egyesületek dzsentrí-klikkek? Hiszen a szegény tanulókat se-

A terrasszon.

Amateur folv

gélyző és felruházó egyesület, mint az újságokból olvasom, annyira demokrata, hogy szegény emberek gyermekeit és nem dzsentrifluokat és lányokat ruház fel. Az is hazugság volna, ha azt írnám, hogy a Fehér Kereszt lelenceház-egyesület kizárólag csak Zichy Jenő gróf lelenceit ápolja. Mondják, hogy ez az egyesület is nevel olyan lelenceket, kiknek szülei nagyon is szegények, sőt ismeretlenek. Mért nevezi el hát ez a cudar belső kényszer dzsentriklikknek a jótékony egyesületeket?

De halljuk magát a belső kényszert!

A jótékony egyesületek eddig felekezetiileg tiszták voltak. Nem volt bennük, legalább a vezetőségben, olyan vallásu urasszony, akinek mostanában volt már ujéve. Se az egyikben, se a másikban. Már most, ha ez a két egyesület fuzionál, akkor előáll egy hatalmas egyesület, mely felekezetiileg ismét tiszta lesz s nem kell tartani tőle, hogy a nagyon tisztelt választmányi hölgyek nem jönnek el az ülésekre. Igenis el fognak jönni az egyesülés után is, mert nem lesznek jelen olyan demokrata elemek, kiket a jótékonyosság gyakorlásából ki lehetne zárni.

Ezért a tervért nem vádolok senkit, sem a benne rejlő szellemért, legkevésbé azokat az urasszonyokat, kik az egyesületek élén állanak. Nem tehetnek ők arról, hogy ilyen a szellem, régi tradíciók büne ez.

De most az a kellemetlen belső kényszer azt a kérdést veti fel, hogy mért nem egyesül az egyesület, amely épen olyan nagyon egyesülni akar, pl. a zsidó nőegylettel?

Hiszen ennek is egyedüli célja a szegények segítése, a nyomor üldözése. Népkonyháján több a dzsentrifjelölt, mint az olyan, aki sohasem lehet dzsentrif.

De itt végére értünk a logikának, mert előlről

kezdhetnénk. Az uram, mikor neki ezt elmondtam, azt mondta, hogy ez egy circulus vitiosus. Hogy mit jelent ez, nem kérdeztem meg tőle. Lehet, hogy igaza van az uramnak.

Egyébként isten oltalmazza önt bármiféle egyesüléstől

Eveline.

U. i. Nos mit szól Rózsa Lilihez, az új primadonnához? Még mindig nem tetszik? Vagy talán látta már játszani?

Eveline.

SZÍNHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

SZEZON-NYITÁS.

(Hli.) Megnyiták újra a közsínház kapui. Most kell megmutatnia a Zilahirezsimmek, hogy igenis életkepes arra a bizalomra, melylyel őt Arad városa kitüntette, amikor színházának igazgatójává választotta.

Amióta az aradi színház fennáll, soha egy igazgatónak se volt a helyzete nehezebb, mint Zilahié. Eltekintve attól, hogy a fővárosban felszaporodott színházak mind felviszik a vidék tehetségesebb és híresebb színészeit. Ma már oly ritka a vidéken a figyelemre méltó, kiváló tehetségű színész, mint a fehér holló. Pedig sohase termeltek még annyi színészt és színésznőt, mint manapság, a különféle rangu és rendű színi iskolák . . . Ma már minden proletár polgár jobb nevelésű leánya színésznő akar lenni. Ugyszintén már a polgári fiúiskola másod-harmad osztályu növendékei aspirálnak a hangzatos színinövendék címre.

Ha szemügyre veszi az ember a főváros számos színi iskoláit, látjuk, hogy a magas karriert hajhászó elvált vagy elválni készülő jucker asszonytól kezdve a sáppadt arcu, házmester leányáig válogathat a direktor a különböző tehetségkaliberű, minden más, csak nem a muzsa által megcsókolt színésznő-jelöltekből. Ugyszintén a kiesapott deákokból és pályatévesztott iparos-, kereskedőségédekből álló ifju színésznövendékekből is választhat eleget az ambiciózus direktor.

C-akhogy fájdalom, hogy ezeknek a növendékeknek, kiknek a hajlott, vézna termettel és a nagyon hajlott orru ábrázattal és még kevesebb művészetre való tehetséggel és vénával nagyon, de nagyon kevés a jogcímük arra, hogy színi pályára lépjenek . . . És mégis annyi a színi növendék, hogy még a vidéki városok kávéházaiban se találni más színművészt, mint a fővárosi színi iskolákból az országot elárasztó, igen keleties jargonban beszélő leendő Pethur Bán-okat: vagy pedig Napoleon-okat, akiknek egyéb jogcímük sincs arra, hogy Napoleonok legyenek, csak az, hogy az orruk rettenetes mó-

don hasonlít a franciák imperátorának, korszikai Napoleon orrához.

Hát akkor egy esepet se csodálkozunk azon, hogy a vidéki színházaknak ma ninesen Gaál Gyulájuk, Pethes Imrójük, Hegedüs Gyulájuk, Ballasájuk. — De hiszen a művészi haladásnak természetes rendje az, hogy a kiváló tehetségek utat törve maguknak, zsenijükkel elérhessék azt a magaslatot, amelyet az ő művészi tehetségük megérdemel, t. i. a fővárosi színházak szerződéseit. Ezidő szerint tehát az ország elsőrendű művész-tehetségei célt értek, mert legjelentékenyebb részének szerződése van a fővárosi színházaknál.

Most már, hogy a vidéki színpártoló közönség (amely a művészetek pártolására, manapság már tehetészen felül sokkal többet áldoz) igénye oly mostoha módon van kielégítve: annak első sorban a színiskolák az okai: másodsorban pedig magok a direktorok, akik egymás között valóságos primadonna hajszát visznek véghez... Tullicitálják egymást a táncos a könnyed, úgyszólván térden felől öltözködött balett muzsa papnőjéért... akikért aztán az elfajult izlésű publikum rajong és ha véletlenül más direktor ellicitálja a könnyed muzsa papnőjét: akkor hiába való a faképnél hagyott direktor becsületes iparkodása, hiába való a tehetséges, ambiciózus drámai személyzetnek minden erőlködése. A publikum elégedetlen, a direktor elkecseregett, gázsit redukál, a jobb erők nem játszanak kedvvel, vége a művészi ambiciónak, az ihlettség géniusza háládatlan és ez nem is csoda, mert Napoleon személyesítőjének korog a gyomra... Juliának pedig a nyílt színen eszébe jut, hogy milyen rettenetes szája van a tejesasszonynak, pedig még csak két hónapja, hogy hitellez neki.

Teljesen hiába való a jóakaratu leplezgetés, a tetszetős és édes dallamu operett muzsikája szívhez szól, elandalít, talán az andalító érzés mámorba is ejt... de a művészeti élvezet a szív, a lélek nemeseítésére való tápszert az hiányzik — és a nemesebb érzésű lélek elégtelenül hagyja el a muzsák esarnokát... Mert a zene zsongása, bongása, dallamosága addig nyújt csak tápanyagot az időtöltésre, amíg a szemnek tetsző, észbontó keringőt, vagy más balettszerűségeket ellejtette a primadonna, ha annak nevezhető.

Jól tudja mindenki, hogy a mai színházba való járás nagyon kétes értékű élvezet... És jól tudjuk azt mi aradiak is, mert már néhány éve annak, hogy Aradon a színművészet hanyatlásnak indult... Az aradi publikumnak is minden áron csak primadonna kell: mi neki a klasszikus színdarab, az egészséges színmű, vagy más hasonló művészeti élvezetet kölcsönző előadás.

Arad színházi közönségének műélvezetre hajlandó érzéke is uszik a könnyed muzsa keltett pos-

ványában, tehát legkevésbé se akarunk moralizálni, mert az hiába való volna. Csupán képét kívántuk rajzolni annak, hogy milyen körülmények között vette át Zilahi az aradi színház igazgatását... Ha itt-ott nem is találta el az igazgató a kellő hangulat keltést, de a nyári évad alatt tőle telhetően bizonyította, hogy szem előtt kívánja tartani az aradi közönség igényeit. És a fővárosi művészek vendégszerpeltetésével azt akarja elérni, hogy a közönség ne zugolódjék az anszamlén itt-ott észlelt hiányok miatt.

A mely hiányok különben, ha egy fővárosi művész vesz részt az előadásban még kirívóbbak lesznek... de a közönségnek meg lesz az elégtétele, mert Zilahy tett ígéretét beváltja és neki a szemére vetni semmit nem lehet.

A megnyitó előadás *Bartók Lajosnak* Kendi Margit című magyar drámájával kezdődött. A címszerepet Gazdy Aranka játszotta kellő ambiciónal és hélyvel, a közönség méltatta is Gazdy Aranka igyekezetét, mert többször nyílt színen megtapsolta alakítását. Zilahi Gyula és Szabó Irma különösen kiemelkedtek az anszamléből. Az előadás sikerét különösen elősegítették Ternyei Lajos, Csiki László, Polgár Sándor, Györe Alajos és Németh János.

Bokor József Napfogyatkozás című operettjében az újonnan szerződött szubrett primadonna Rózsa Lili volt az érdeklődés központja. A kisaszszony bemutatkozására nagyon szerenesesen választott A napfogyatkozás Azrájában.

Érdeme volt Rózsa Lilinek az, hogy sikkes táncos és játékaival elfeledtette azt, hogy a hangja milyen kis terjedelmű, milyen filigrán. A milyen hüvös hangulata volt a publikumnak a magyar dráma előadása alatt, annyira emelkedett kedvvel és tapsok között ismételtették meg többször is (Rózsa Lili) Azra táncos énekszámait. Igazán snajdig tengerész volt B. Szabó József Palmerston szerepében. Sarkadi Aladart minden előadás alkalmával jobban-jobban megkedveli a publikum, és a tehetséges fiatal színész meg is érdemli az elismerést, mert minden szerepét jól megtanulja és alakításán meglátszik, hogy úgy a darabot, mint a szerepét lelkiismeretesen át tanulmányozza. Polgár Sándor, Karácsonyi Mariska és Ungvári egészítették ki az előadás könnyed menetét. Itt megemlítjük, hogy a zenekar kitűnő, nagyon meglátszik rajta, hogy Orbán Árpád a kitűnő karmester nem hiábavaló munkát végez.

Hogy Zilahi milyen szerenesesen állította össze az első hét műsorát, az látszik arról is, hogy a harmadik estén is majdnem telt ház előtt került színpadra Vájlunk el, Sardou és Najac vígjátéka. Pedig tavaly októberben hetekig üres ház mellett játszott Leszkay társulata. Nagyon helyes az a taktika Zilahitól, hogy nem kiméli művészi tehetségét a színpadtól. Vájlunk el, Prunelles szerepében a közönség nem

fogyott ki a művészetét elismerő tapsból, nyílt színen minden nagyobb jelenetnél, ugyszintén felvonás után is tüntetőleg hívta a lámpák elé méltó partnerével Szabó Irmával együtt. B. Szabó József kitűnő Ade-már volt, ugyszintén Sarkadi is jó alakította a fő-pincért, Garai Ilus jó szobalány volt.

A legközelebb színre kerülnek a *Cigánybáró*, *Katalán*, Aranylakodalmom.

Előkészületben vannak Bajazzók repriz és Kuruc Feja Dávid a nagy sikereket ért magyar tárgyú színmű.

PILLANGÓ.

Megittasodva hamvas kelyheken
Parányi pille, hova, merre szálsz?
Himporszivárványfödte szárnyakon
Csapongva, nyugtot nem találsz.
— A vergődésed nézem.

Szegény pillangó, boldog balga te,
A szellő visz, a merre ő akar,
Könnymű tested harmat fojtja meg,
Leperegő rózsák szirma eltakar.
— S te nem tudsz semmiről.

Szegény lelkem, te balga pille te,
Himporszivárványfödte szárnyon szállsz,
Valami hív, de nem tudod, hová,
De szálsz utána s nyugtot nem találsz.
— A vergődésed érzem.

Ezer virágnak illata maraszt,
Ezer virágtól el kell újra válnod,
Pillangósors fürödni fényözönben,
Alkonyba veszve kergetni egy álmat,
— Egy hiu lepkeálmot.

Lys-Noir.

PUSZTULÓ FAJ.

(Regény.)

(13. Folytatás.)

— Az „ALFÖLD” számára írta: KOSZTKA MIHÁLY. —

— Most pedig megmondom mit akarok: egy váltóhamisító nem lesz sosem Margit férje. Érti ön? Tallián szemében a dac lángja csillag meg.

— Ugy-e, utat kell csinálni annak a másíknak, annak a Sztáraynak, arra ugyan várhat. Látja doctorkám ezt a fekete csikót az arcomon, ezt ő tetovizta ide, de nem maradtam adósa.

— Az istenért lassabban, mit csinált ön véle?

— Miért lassabban? Azt csináltam, hogy egy alaposat szurtam a mellébe, úgy összerogyott, hogy pasió volt nézni.

— Megölted ember?!

Mint véresevijjogás, ugy tört át e sikoítás a lé-

gen, fájdalmasan rezegve, hogy a két férfi erében a vér szinte megfagyott. Mindketten megfordultak.

Margit szobájának ajtaja nyitva volt és az ajtó setét keretében Margit állott, fehér pongyolában, mit elől remegő kézzel tartott össze. Hajának fél fonata fejről lecsuszva, vállán megtörve, mellén fejt vé-gig. Szemei lázasan égtek, ajka félig nyitva volt s ugy várta reszketve a választ.

A férfiak kövülten álltak pár pillanatig. Margit újabb kérdése rázta fel őket. Odarohant Talliánhoz, megrázta s újból kérdezé.

— Meghalt Sztáray?

— Nem... Csak erős sebet kapott, dadogá.

— Hála neked isten, rebegette Margit, szemei az-tán lezáródtak s ájultan rogyott a doktor karjaiba, ki kezei közt tartva Margitot, odaszólt a halotthal-vány báróhoz.

— Azt hiszem elég volt ez. Ön nem értette meg szavaim, ezt talán megértette.

Felvette karjai közé s bevitte Margitot szobá-jába. A báró egyedül maradt. Feje zugni kezdett, szemei előtt összefolyt minden. Meg volt gyalázva, tönkre volt téve, az aranyos jövő megsemmisítve. Tétova tekintettel nézett körül, minden nevetni lát-szott rája. Megindult mint egy koldus, kit elűztek a küszöbről. Egyszerre fülebe egy dal csendült meg, egy tenor hang lágy csengése.

Circum dederunt me...

Felkapta a fejét, a levertség eltűnt az arcról, újra meredt, dacos lett. Megállt, visszafordult, meg-fenyegette az egész házat.

— Sokat vesztettem ebben a játékban; min-dent. Hanem egy Tallián tudni fogja, mi a köte-lessége.

Újra megindult, még egy régi operette dalla-mot is dudolgotott.

— Amig utaztam, so'sem haboztam...

Az utolsó Tallián báró kedvet csinált magának a másvilágra való utazáshoz.

X.

Reingruber Ferencnek igen nyugtalan éjszakája volt. Az öröm, hogy az ő kedves bárója olyan dere-kasan viselte magát, nem hagyta aludni. Éjfel felé már szerette volna kiverni fejéből, hanem nem bírta. Látta, amint összemérik kardjaikat Tallián meg Sztáray, most vivni kezdenek, most a báró előugrik és szur, Sztáray meg rogyik össze. Ő is egészen ki-fáradt a küzdelemben.

Ugy négy óra felé elszenderedett, hanem na-gyon ébren aludt, mert mikor nyolc órakor a doktor nagy óvatosan benyitott, hirtelen felriadt.

— Ki az?

— Én vagyok, nem kell megijedni.

— Ah, maga az, doctorkám, na mi hir? Mar-git hogy van?

— Rosszul. Tegnap nagyon felizgatta magát.
— Tegnap? Hát mi volt tegnap? Tán Tallián?
— Igen.

— De hát mi van ezen felindulni való? Tallián lovagiasan járt el, még köszönettel kell neki tartozni, hogy kiállt Sztárayval.

— Úgy látom, hogy ön egyoldalulag van értesítve. Kedves barátom, ön nagyon különös dolgokat fog tőlem hallani. Legyen tehát mindenre elkészülve, nehogy ön is felinduljon a végér.

— Doktor, ön elérmit.

És most elmondta a doktor az öreg Reingrubernek, mint esalta meg érzelmeivel a báró őket, sőt még a becsületüket is meghurcolta volna, ha azok a váltók nem kerülnek az ő kezébe. Elmondta aztán, mint halt ki Margit szerelme Tallián iránt, mely nyílván csak pillanatnyi felforrás volt a szörnyű benyomások és körülmények között és mint éledt fel régi szerelme Sztáray iránt.

Elmondta azt a bálát, mely majdnem végzetessé lett Margitra és a báró rágalját. Végre így fejezte be:

— Ön most azt gondolja talán, hogy összes reményei romba dőltek? Téved.

— Nem értem, válaszolt Reingruber reszkető hangon, míg homlokán fényes verejték szemek gyöngyöztek a doktor elbeszélésének izgalmától.

— Nem érti, az természetes. Hanem majd megmagyarázom. Sztáray Margit kezét kéri általam.

— De a báróság, a báróság, nyöszörgé Reingruber.

— Az is meglesz, még pedig tizenegy águ koronával.

S most elmondta az öregnek Sztáray élettörténetét, miközben kivette zsebéből Sztáray levelét Reinbold János hereghez, melyben kijelenti, hogy elfogadja az adoptálást s így a két család összeolvastásával azok fennmaradását. Reingruber reszkető kezekkel tartá a levelet, hanem nem tudta olvasni, szemei elhomályosultak.

— Olvassa, olvassa barátom.

Míg a doktor felolvasta, sirt, aztán nevetett.

— Heregné lesz . . . heregné . . . Menjen doktor, hívja ide.

— Nem jöhet, hisz Tallián szurása ágyba döntötte.

— Oh a nyomorult, akkor hívja ide a bárót, daraaokra tépem, rögtön jöjjön.

— Az sem jöhet, mert tegnap este agyonlötötte magát, miután a gyűrűt visszaküldte.

Szegény öreg annyira fel volt izgatva, hogy egy szóval nem tudott sajnálkozni Tallián felett, csak annyit mondott:

— Pedig most ugyancsak megmondtam volna neki.

Hja, a beteg ember véleménye hamar változik.

— Hanem azért menjen, menjen doktor, aztán mondja meg Sztáraynak, hogy nagyon szívesen beleegyezem a házasságba, hiszen gyermekem boldogsága mindig első volt előttem, azt is mondja meg, hogy igyekezzen meggyógyulni.

Majd aggodalmasan kérdezte:

— Azt mondja csak, veszélyes a seb?

— Nem, három hét múlva fel fog kelni, legalább Telep kollegám úgy mondta, különben is ő igen kitünő fiatal orvos.

— No hát menjen, menjen.

— Hát Margitnak mit mondjak?

— Margitnak? hát ugyanezt. De hát menjen, tudom, hogy türelmetlenül várnak szegények.

Ha nem feküdt volna, bizony még az ajtón is kitolta volna Reingruber a doktort.

A doktor csak mosolygott. Jól esett neki látnia, hogy a beteg ember mint éledt az elmondottak hatására. Ez lesz az ő gyógyulása, gondolta magában, miközben mondá vidám hangon:

— Megyek, megyek.

— Megálljon csak, még akarok valamit kérdezni. Hát én nem kelhetnék fel? Egész jól érzem magam, hiszen nem is volt nekem semmi bajom, csak mindenem fáj, égett, különösen a fejem, hanem most már egész jól érzem magam. Verő most már nevetett.

— No csak maradjon még az ágyban, majd a lakodalomra.

— Igen, a lakodalomra, de hát még mindig itt van.

Verő hangosan kaczagva távozott és átment Margithoz. Alig lépett be, Margit már rákiáltott.

— Volt Sztáraynál?

— Voltam. Nem kell aggódni, biztos kéz kezeli jó barátai még mindig körülötte vannak, három hét múlva már meg is látogathatja az én kis betegemet.

— Ó Verő bácsi — pironkodott Margit.

— Sok minden történt ám tegnap óta. El is mondom szép rendjében. Hanem aztán semmi izgalom.

(Folytatjuk)

IRODALOM.

Magyar Gyorsírási Ujság, szerkeszti *Forrai Soma* Budapest, VIII., Csokonai-utca 10. A gyorsíró közönség bizonyára a legnagyobb érdeklődéssel fogadja ezt a lapot, amely részint gyorsírási szöveggel van kiállítva s tartalma igen gazdag és változatos. Különösen kiemeljük azokat a reminiscenciákat, amelyek a magyar gyorsírás intim történetének humoros és komoly epizódjait elevenítik föl a régi országházzal kapcsolatban; a szakközönség figyelmét pedig mindenesetre meg fogja ragadni a gyorsírás

elméleti kérdéseinek kifejtéséről meginduló cikk-sorozat, mert ez az első ilyenmü rendszeres tanulmány és hivatva van arra, hogy a Gabelsberger-Markovits rendszer vitás kérdéseit minden oldalról megvilágítsa. A lap gyorsírási szövege a szóképek korrektségét és tisztaságát tekintve, páratlanul áll irodalmunkban s technikai kiállítására nézve tultesz még a külföldi ilyenmü termékeken is. Az I. szám tartalma: Beköszöntő. — Pályázat szépirodalmi közleményre. — Pályázat gyorsírási rébusz-rajzokra. — Elméleti tanulmányok. — Gyorsírásunk a régi országházban. — I. Napoleon szobra. — Zsarátnok. — Kossuth halála. — Válság a német Gabelsbergi iskolában. — Vegyesek. — A lap előfizetési ára fél-évre 2 kor., egész évre 4 kor.

*

Egyetemi Lapok. Tetszetősebb alakban és címképpel jelent meg újabban az Egyetemi Lapok legújabb száma.

A tartalmas beletrisztikai és egyéb aktuális cikkei mellett szép versek is olvashatók a kéthetenként megjelenő füzetben. A címképen még dr. Kétly Károly, a tudományegyetem új rektorának sikerült fényképe látható.

Az *Egyetemi Lapok* főszerkesztője Hoffmann Ottó és körülötte csoportosul az egyetemek fiatal író gárdája. Ami biztosítékot nyújt arra, hogy az Egyetemi Lapok következő számai is oly dus és válogatott tartalommal fognak megjelenni.

A NAGY VILÁGBÓL.

+ **Ki lesz a trónörökös?** Az ezer éves dinasztikus Magyarország számtalanszor megmutatta, hogy milyen ragaszkodással viseltetik királya iránt... És akármilyen is legyen a közhangulat, Ferenc Ferdinánd nem az a férfiú, aki István király koronájával a fején ne tudná és ne akarná megnyerni ennek a szabadság szerető, önérzetes, de hálás nemzetnek megbecsülhetetlen ragaszkodását, amely ragaszkodását különben már eddig is tapasztalhatta. Hisszük, reméljük, hogy ez a rokonérzés, ez a jó egyetértés, ez a kölesönös szeretet a nemzet és királya között, a fenséges trónörökös-pár családjában főként örvendetes esemény, valamint a nemzetnek a fölött érzett öröme által csak erősödni, tisztulni, szilárdulni fog.

Mert dacára annak, hogy a magyar országgyűlés 1900. évi XXIV. törvényezikkben tudomásul vette, hogy Ferenc Ferdinándnak Hohenberg Zsófiával kötött házasságából származó gyermekei nevében lemond minden időre a trónöröklés jogáról. Azért a magyar állam nem tekintheti azt a tudomásul vételt végérvényes törvénynek, amelyet ha Ferenc Ferdinánd magyar király lesz, akkor sem-

misíthet meg, amikor neki tetszeni fog... Mert Szent István óta a magyar király hitestársa mindenkor a magyarok királynéja is volt... És a magyar állami törvények morgantikus házasságot nem ismertek és nem is fognak ismerni soha.

Az a családi öröm, mi a trónörökös-párt érte: a milyen örömmel látszó esemény a magyarra, éppen beláthatatlanul rettenetes időkre is enged következtetni... Mert a mult történetéből ítélve nagy államokat megrázó események idején csak a szegény magyar húzta mindég a rövidebbet...

Vajha, annak a bölesőnek a csecsemője, aki most sir és hulló könyét öröm könyek között esókolja fel hamvas arcoeskájáról a boldog anya: a mikor már férfiuvá lett — nem fog az emberi jogok szent betartására hivatkozni... Nem fogja semmisnek nyilvánítani azt az esküt, a melyet az ő születése előtt tettek... A mely esküt az emberi jog megsértése nélkül nem tehetek.

Az előjelekből ítélve, nem nagyon messze már az az idő, amikor Magyarország megmutathatja, hogy erős akarattal ezer éves állami fenállásának jogos tudatában eselekedni is fog tudni, ha itt lesz arra az idő.

*

× **Királyi műveltség.** Szegény Stefánia kercegnő nem sirhatta ki magát nyugodtan anyja ravatalánál. A szív szomorúságát s a szülőanya kegyelete iránt tartozó és lélekből jövő fájdalom szabad megnyilatkozását megtiltotta a kegyetlen királyi apa.

A világ, de még a király alattvalói is mély megbotránsággal vették királyuk eljárását és a nép elég érthetően adta királyának tudomásul, hogy amit Stefániával tett, azt nagyon rosszul tette...

Hiába való a koronás fők rosszalása az eset fölött, hiába való a belga nép elkeseredése... A belga király továbbra is bonvivant uralkodó marad, a ki mit se törődik azzal, hogy őt műveletlennek tartják. Nem törődik azzal, hogy a saját vére; ki nem állhatják: nem törődik azzal, hogy a dinasztikus szellem megrendült Belgiumban.

A belga király továbbra is a kontinens bonvivánt fejedelme marad, csak hogy most még egy jelzővel több tapad a király nevéhez. Mert hát a bonvivantsághoz is kell egy kis szív és műveltség.

*

Ad hoc. Ez a két szó olyan fogalom egy pár nap óta Aradon, mint mikor a színészre azt mondják, hogy rípaes, vagy a kerékpárosra, hogy köszőrüs. Azt hiszem, hogy a városházán nem fognak ad hoc-bizottságokat összeállítani, mert az az egy, amelyik most az aradi közműhely dolgát intézgeti a torony alatt, hosszú időkre tönkretette az ad hoc-bizottságok hírnevét. Valamennyiben azonban ennek a bizottságnak is volt egy kis igaza. Ő elvégre is csak

egy ad hoc-bizottság, amelynek a működése efemer, s az uralma pünkösdi királyság. Ki kell tehát használni az alkalmat. Ha én vagyok és a bizottság, hát nem elégszem meg a jogügyi-bizottság megleckéztetésével. Meg kellett volna buktatni azon az ülésen a kormányt, vagy legalább is detronizálni a Habsburgokat. A béka is addig fujta magát, míg megpukkadt . . .

*

+ **A hadnagyocska.** Egy incifinci kis hadnagyocska esimes botrányt rendezett a minap Kolozsváron. Nem tett egyebet, csak egy egyetemi tanárt utasított ki vakmerően perfidens módra — nem a saját szobájából — hanem az Szredirodából. Mellékes itt, hogy a megsértett civil valószínűleg egyetemi tanár, tehát nagyságos ur volt. Fő az, hogy egy apró hadnagyocska ilyen eljárást tanúsított katonai volta tudatában egy civil emberrel szemben. Sajátságos, hogy az a katonai mundér hogy el képes változtatni a viselőjét. Minden tejeles képű gyerek, ha katonai uniformist vesz magára, azt hiszi, hogy a király után mindjárt ő következik. A kolozsvári remek-hadnagyot bizonyára az is bátorította, hogy a megbántott tanár öreg ember volt s így nem kellett attól félnie, hogy az öreg ur inzultálni fogja. Ez a gyávaság legesunyább neme s alig telik ki mástól, mint egy tejfölös száju nimet hadnagyocskától.

*

□ **Aradiak győzelme.** Az aradi labdarugók győzelmet és dicsőséget arattak Temesváron, az odaváló footballisták fölött. Egyuttal ez volt az aradi csapat első tekintélyes győzelme, melyet *idegen csapaton* aratott. Az atléta-club csapatai most újabb mérkőzésre készülnek, melyet e hó 19-én tartanak meg itt Aradon, a saját versenypályájukon. A mérkőzésen ismét a temesváriakkal fognak szembe állni, akik az aradiak látogatását fogják ezuttal visszaadni.

Mi aradiak Budapesten a New-York kávéházban találkozzunk.

Buffet és élelmiszer üzlet.

Záray Géza

Andrássy-tér 18. szám.

(Bloch papírkereskedő mellett.)

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kéziratokat nem adunk vissza. Folyóiratunkat érdeklő szellemi közlemények Arad, Szabadság-tér 16. szám alá czimzendők.

L. M. Köszönjük az elismerést, a bekötésl táblát a kiadóhivatal elexpediálja.

K. I. **Maksa.** A kiadóhivatal értesíti, hogy csak tessék tudatni a hiányzó füzetek számait és akkor a kiadóhivatal azonnal elexpediálja.

K. D. **Arad.** Céltalan minden igyekezete: oly rosszak az írásai, hogy szinte esodáljuk vérmes reményeit.

Falusi **Terka.** Köszönjük, hogy meg van velünk elégedve, várjuk!

Utazásom. Elfogjuk olvasni és véleményt is fogunk róla mondani.

Városi képviselőjelelt. Legközelebb megírjuk és gondunk lesz arra, hogy az illetékes körök is tudomást szerezzenek róla.

Nem közölhetők: Versek. — Sárgult falevelek, őszi rózsák. — Falu szépe. — A bosszuálló menyasszony. — Dal a hűségéről.

!!! Nem sokára megnyílik !!!

az Asztalos Sándor-utczában

Elit kávéház és mulató

a párisi mintára készülő kávéház és mulató az előkelő polgári közönség legmesszebb menő igényeit kifogja elégíteni.

Minden este zene

Kitünő italok.

Izletes hideg étkek.

Büffet. Czukrászda

és **szeparék** állanak a közönség rendelkezésére.

Az **Elite kávéház és mulató** megnyitási napját a n. é. közönségnek tudomására fogja hozni

LÖWY IGNÁ CZ,

az Elite kávéház és mulató tulajdonosa.

Ajánlja a helyi és vidéki nagyrészt emü közönség igen becses figyelmébe

Jnyesáru (delikates) * *
* * *élelmiszer üzletét.*

A legfinomabb hus és egyéb delikates ételek.

Finom felvágottak. * * * Diszített étteles tálak.

Családi összejövetelek és egyéb különleges alkalmakra. A buffetben inyes falatok és finom kortyok.

A külföld legnagyobb városaiban szerzett tanulmányaim biztosítékot nyújtanak arra nevezve, hogy helyt fogok állani és kérem ehhez kedves szülővárosom kegyes támogatását.

Kiváló tisztelettel

Záray Géza.